

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету

29 серпня 2025 року,

Протокол № 1

Ректор університету

_____ **Олег ОМЕЛЬЧУК**

(підпис)

29 серпня 2025 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 293 Міжнародне право
галузі знань 29 Міжнародні відносини**

м. Хмельницький
2025

РОЗРОБНИКИ:

Доцент кафедри кримінального права та процесу,
кандидат юридичних наук, доцент _____ Віктор ЗАХАРЧУК

Професор кафедри кримінального права та процесу,
доктор юридичних наук, професор _____ Віктор НАЛУЦІШИН

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри кримінального права та процесу
26 серпня 2025 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, професор _____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ
26 серпня 2025 року

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент _____ Віктор ЗАХАРЧУК
26 серпня 2025 року

ПОГОДЖЕНО:

Рішення методичної ради університету
27 серпня 2025 року, протокол № 1.

Голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка _____ Ірина КОВТУН
27 серпня 2025 року

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 2
2. Заплановані результати навчання	– 3
3. Програма навчальної дисципліни	– 4
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 17
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 17
4.2. Аудиторні заняття	– 22
4.3. Самостійна робота студентів	– 22
5. Методи навчання та контролю	– 22
6. Схема нарахування балів	– 23
7. Рекомендована література	– 24
7.1. Основна література	– 24
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 26

1. Опис навчальної дисципліни

1.	Шифр і назва галузі знань	–	293 Міжнародне право
2.	Шифр і назва спеціальності	–	29 Міжнародні відносини
3.	Назва спеціалізації	–	-
4.	Назва дисципліни	–	Кримінальне право
5.	Тип дисципліни	–	обов'язкова
6.	Код дисципліни	–	ОП.293.Б.13.
7.	Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	перший
8.	Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	бакалавр
9.	Курс / рік навчання	–	другий,
10.	Семестр	–	третій - четвертий
11.	Обсяг вивчення дисципліни:		
	1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	–	6,5 / 195
	2) денна форма навчання:		
	аудиторні заняття (годин)	–	82
	% від загального обсягу	–	42
	лекційні заняття (годин)	–	42
	% від обсягу аудиторних годин	–	51
	семінарські заняття (годин)	–	40
	% від обсягу аудиторних годин	–	49
	самостійна робота (годин)	–	113
	% від загального обсягу тижневих годин:		
	аудиторних занять	–	3,0
	самостійної роботи	–	3,0
12.	Форма семестрового контролю	–	залік, екзамен
13.	Місце дисципліни в логічній схемі:		
	1) попередні дисципліни	–	ОП.293.Б.1. Теорія держави та права; ОП.293.Б.2. Вступ до спеціальності та основи досліджень, ОП.293.Б.3. Антикорупція та академічна доброчесність
	2) супутні дисципліни	–	
	3) наступні дисципліни	–	ОП.293.Б.19. Порівняльне кримінальне право і процес;
14.	Мова вивчення дисципліни	–	українська.

2. Програмні компетентності і заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК -6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності</p> <p>Спеціальні компетентності</p> <p>СК-2. Здатність формувати судження у сфері міжнародного права, права Європейського Союзу, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти</p> <p>СК -5. Здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті</p> <p>СК -7. Здатність надавати юридичні висновки й консультації з питань міжнародного публічного і міжнародного приватного права, права Європейського Союзу, національного права України та права інших держав; прогнозувати і оцінювати юридичні ризики зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних ініціатив та шляхи їхньої мінімізації</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПРН-3. Знати і розуміти нормативні положення, доктрини і принципи функціонування міжнародної і національних правових систем, здійснювати на цій основі аналіз та кваліфікацію правових явищ, застосовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі</p> <p>ПРН-6. Забезпечувати юридичний супровід захисту прав, відстоювання інтересів фізичних і юридичних осіб, національних інтересів держави України за допомогою міжнародних та національних правових механізмів у сфері міжнародних публічних і міжнародних приватних відносин</p> <p>ПРН-16. Формулювати висновки, розробляти рекомендації, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання проблем у сфері правотворчої, право інтерпретаційної та правозастосовної діяльності.</p> <p>ПРН-18. Передбачати наслідки юридично значущих дій і рішень для окремих фізичних, юридичних осіб і держави</p>

<p><i>Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:</i></p>	
<p><i>1. Знання</i> (здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</p>	
1.1)	відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату кримінального права;
1.2)	визначати законодавчі межі криміналізації суспільно небезпечних діянь;
1.3)	знати підстави кримінальної відповідальності за конкретні кримінальні правопорушення, характер та ступіть їх небезпеки;
1.4)	знати положення постанов Пленуму Верховного Суду України з питань застосування кримінального законодавства, стан судової практики, в т.ч. практики Європейського суду з прав людини;
<p><i>2. Розуміння</i> (здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</p>	
2.1)	пояснювати зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть кримінального права;
2.2)	кваліфікувати суспільно небезпечні діяння, визначати місце

кримінального правопорушення в системі Особливої частини Кримінального кодексу України;
2.3) аналізувати склад конкретного кримінального правопорушення і відмежовувати його від суміжних кримінальних правопорушень.
2.4) розуміти законодавчу техніку Кримінального кодексу України та її вплив на тлумачення його норм.
2.5) пояснювати особливості кримінально-правового регулювання процесів та явищ.
3. Застосування знань <i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>
3.1) застосовувати отримані знання при оцінці конкретних ситуацій, що виникають у ході правозастосовної діяльності;
3.2) давати власну кримінально-правову оцінку конкретних життєвих ситуацій (фактичних обставин);
3.3) встановлювати наявність ознак складу кримінального правопорушення;
3.4) з'ясувати зміст кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак складу кримінального правопорушення;
3.5) застосовувати знання при кваліфікації множинності кримінальних правопорушень, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності та покарання та при розв'язанні інших кримінально-правових питань.
4. Аналіз <i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) класифікувати кримінальні правопорушення;
4.2) виділяти ознаки елементів складу кримінального правопорушення;
4.3) встановлювати відповідність між фактично вчиненим діянням (кримінальним правопорушенням) та його юридичною конструкцією (складом кримінального правопорушення);
4.4) призначати покарання з врахуванням загальних та спеціальних засад призначення покарання;
4.5) розподіляти підстави звільнення від кримінальної відповідальності та підстави звільнення від покарання;
4.6) розрізняти особливості кримінальної відповідальності залежну від виду кримінального правопорушення, від ознак його складу.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) аргументувати потребу застосування конкретної кримінально-правової норми;
5.2) складати формулу кваліфікації кримінального правопорушення;
5.3) призначати покарання при сукупності кримінальних правопорушень та сукупності вироків;
5.4) кваліфікувати ускладнені кримінальні правопорушення (продовжувані, триваючі, складені).
5.5) призначати основні і додаткові покарання.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) оцінювати юридичну силу норми кримінального закону в часі, просторі, за колом осіб;
6.2) оцінювати юридичну природу вчиненого кримінального правопорушення;
6.3) робити висновок щодо наявності чи відсутності в діянні особи складу кримінального правопорушення;
6.4) правильно призначати покарання;
6.5) встановлювати можливість застосування правових підстав для звільнення від

кримінальної відповідальності, від покарання;
б.6) розрахувати строки погашення судимості, розміри та строки покарання.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) здійснювати кримінально-правову оцінку вчиненого діяння;
7.2) скласти формулу кваліфікації кримінального правопорушення.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Кримінальне право як галузь права та юридична наука.

Кримінальний закон

Поняття кримінального права. Предмет кримінального права. Метод кримінального права. Завдання кримінального права. Кримінальне право як галузь права. Кримінальне право і суміжні галузі права. Кримінальне право як навчальна дисципліна.

Система кримінального права. Поняття, значення і система Загальної частини кримінального права. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права. Наука кримінального права. Методи науки кримінального права. Поняття і значення принципів кримінального права. Характеристика принципів кримінального права.

Джерела кримінального права України. Законодавство Європейського Союзу. Міжнародно-правові акти. Практика міжнародної співпраці щодо протидії злочинності. Практика застосування кримінального законодавства (вітчизняна, зарубіжна, Європейського суду з прав людини та Міжнародного кримінального суду). Висновки Верховного Суду з кримінальних справ. Постанови Вищого спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ

Поняття кримінального закону. Історія розвитку кримінального законодавства України. Співвідношення норм міжнародного та національного права. Чинність кримінального закону у просторі, часі та по колу осіб. Проміжний кримінальний закон.

Структура кримінально-правових норм. Поняття та види диспозицій. Поняття та види санкцій. Тлумачення кримінального закону.

Тема 2. Поняття кримінального правопорушення та кримінальної відповідальності

Поняття кримінального правопорушення. Визначення поняття кримінального правопорушення в кримінальному законодавстві різних країн. Формальне, матеріальне та формально-матеріальне визначення кримінального правопорушення. Ознаки кримінального правопорушення. Суспільна небезпечність. Протиправність. Винність. Караність.

Поняття та ознаки малозначного діяння.

Класифікація кримінальних правопорушень.

Поняття кримінальних правовідносин. Поняття кримінальної відповідальності, її відмінність від інших видів юридичної відповідальності. Форми реалізації кримінальної відповідальності. Межі кримінальної відповідальності. Підстава кримінальної відповідальності.

Поняття і значення складу кримінального правопорушення. Співвідношення понять «кримінальне правопорушення» і «склад кримінального правопорушення». Елементи і ознаки складу кримінального правопорушення. Класифікація складів кримінального правопорушення. Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень.

Тема 3. Об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення. Загальний об'єкт кримінального правопорушення. Родовий об'єкт кримінального правопорушення. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення. Горизонтальна класифікація об'єктів кримінального правопорушення. Основний, додатковий та факультативний об'єкт кримінального правопорушення. Предмет

кримінального правопорушення. Його відмінність від об'єкта кримінального правопорушення, знарядь і засобів вчинення кримінального правопорушення. Потерпілий від кримінального правопорушення.

Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони. Суспільно небезпечне діяння як основна ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Дія та бездіяльність як форми діяння. Суспільно небезпечні наслідки, їх поняття та види. Види шкоди. Причинний зв'язок в кримінальному праві. Правила встановлення причинного зв'язку в кримінальному праві.

Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення: місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя і засоби вчинення кримінального правопорушення.

Тема 4. Суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення

Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Фізична особа як суб'єкт кримінального правопорушення. Вік як ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Осудність як ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Поняття та види спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. Поняття та критерії неосудності. Поняття і кримінально-правове значення обмеженої осудності. Відповідальність за кримінальні правопорушення вчинені у стані сп'яніння.

Поняття суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Ознаки суб'єктивної сторони. Значення суб'єктивної сторони. Поняття та форми вини. Поняття та види умислу. Поняття та види необережності. Випадок (казус) та його відмінність від кримінально протиправної недбалості. Розмежування непрямого умислу та кримінально протиправної самовпевненості. Складна (подвійна) форма вини. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони: мотив, мета, емоційний стан.

Тема 5. Стадії вчинення кримінального правопорушення. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення. Стадії попередньої кримінально протиправної діяльності. Поняття закінченого та незакінченого кримінального правопорушення. Підстави та межі відповідальності за незакінчений кримінальний правопорушення. Кримінальна відповідальність за готування до кримінального правопорушення. Поняття та види замаху на кримінальний правопорушення. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні. Правові наслідки добровільної відмови від вчинення кримінального правопорушення.

Поняття співучасті у кримінальному правопорушенні. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Форми співучасті. Проста і складна співучасть. Група осіб без попередньої змови, група осіб за попередньою змовою, організована група, злочинна організація. Види співучасників за кримінальним правом. Кримінальна відповідальність співучасників. Співучасть у кримінальних правопорушеннях зі спеціальним суб'єктом. Екссес виконавця. Добровільна відмова співучасників. Причетність до кримінального правопорушення. Відмінність співучасті від причетності до кримінального правопорушення.

Тема 6. Множинність кримінальних правопорушень

Поняття одиничного кримінального правопорушення. Види одиничних кримінальних правопорушень. Поняття та юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень. Обставини, за наявності яких немає множинності кримінальних правопорушень. Види множинності кримінальних правопорушень. Повторність кримінальних правопорушень її види. Сукупність кримінальних правопорушень її види. Рецидив кримінальних правопорушень. Види рецидиву. Відмежування повторності кримінальних правопорушень та продовжуваного кримінального правопорушення. Відмежування сукупності кримінальних правопорушень від складеного одиничного кримінального правопорушення.

Відмінність сукупності кримінальних правопорушень від конкуренції кримінально-правових норм.

Тема 7. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Поняття необхідної оборони. Умови правомірності необхідної оборони. Уявна оборона. Перевищення меж необхідної оборони. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Умови правомірності затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення. Поняття крайньої необхідності. Умови правомірності крайньої необхідності. Фізичний або психічний примус. Виконання наказу або розпорядження. Діяння, пов'язане з ризиком. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України

Тема 8. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності. Види звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Звільнення від кримінальної відповідальності в порядку амністії або помилування. Спеціальні види звільнення передбачені Особливою частиною КК України.

Тема 9. Поняття, мета, система, види та порядок призначення покарань

Поняття покарання. Ознаки покарання. Співвідношення покарання і кримінальної відповідальності. Мета покарання. Система покарань, її ознаки та значення. Види покарань. Кримінально-правова характеристика окремих видів покарань. Штраф. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Позбавлення державної нагороди України. Позбавлення права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю. Громадські роботи. Виправні роботи. Службові обмеження для військовослужбовців. Конфіскація майна. Пробаційний нагляд. Арешт. Обмеження волі. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців. Позбавлення волі на певний строк. Довічне позбавлення волі.

Загальні засади призначення покарання. Призначення покарання в межах, встановлених статтею закону, яка передбачає відповідальність за вчинений кримінальне правопорушення. Призначення покарання у точній відповідності до положень Загальної частини Кримінального кодексу. Врахування ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та особи винного. Обставини, які пом'якшують покарання. Обставини, які обтяжують покарання. Призначення покарання за незакінчений кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинений у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Призначення покарання за сукупністю вироків. Правила складання покарань та зарахування попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

Тема 10. Звільнення від покарання і його відбування. Погашення та знаття судимості

Поняття і підстави звільнення від покарання та його відбування. Відмежування інститутів звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування. Види звільнення від покарання та його відбування. Характеристика окремих

видів звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби. Заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого. Амністія. Помилування. Поняття судимості. Правові наслідки судимості. Строки погашення судимості. Обчислення строків погашення судимості. Зняття судимості.

Тема 11. Інші заходи кримінально-правового характеру. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Обмежувальні заходи. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Примусове лікування. Спеціальна конфіскація та випадки її застосування.

Обмежувальні заходи.

Поняття та правова природа заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

Підстави встановлення особливостей кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Поняття та види примусових заходів виховного характеру. Порядок їх застосування. Види покарань, які можуть застосовуватися до неповнолітніх та їх характеристика. Призначення покарання неповнолітньому. Обставини, які враховуються при призначенні покарання неповнолітньому. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Особливості умовно-дострокового звільнення від відбування покарання неповнолітніх. Особливості застосування давності щодо неповнолітніх. Особливості зняття та погашення судимості щодо неповнолітніх.

Тема 13. Поняття, значення і система Особливої частини кримінального права України.

Кваліфікація кримінальних правопорушень

Поняття Особливої частини кримінального права. Єдність і взаємозв'язок Загальної та Особливої частини кримінального права. Завдання Особливої частини кримінального права. Значення Особливої частини кримінального кодексу України. Система Особливої частини кримінального кодексу України. Конструкція норм Особливої частини кримінального права.

Поняття кваліфікації кримінальних правопорушень. Підстави кваліфікації кримінальних правопорушень. Поняття і значення правильної кваліфікації кримінальних правопорушень. Юридичне закріплення результатів кваліфікації. Принципи кваліфікації, їх класифікація. Особливості кваліфікації попередньої кримінально протиправної діяльності, кримінальних правопорушень, вчинених у співучасті, множинності кримінальних правопорушень.

Тема 14. Кримінальні правопорушення проти національної безпеки України

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. Державна зрада. Посягання на життя державного чи громадського діяча. Диверсія. Шпиунство. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань.

Тема 15. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти життя і здоров'я особи.

Характеристика кримінальних правопорушень проти життя особи. Поняття, ознаки і види вбивств. Умисне вбивство, обставини, які обтяжують умисне вбивство. Види умисних вбивств при пом'якшуючих обставинах (привілейовані вбивства). Вбивство через необережність. Доведення до самогубства. Погроза вбивством.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи. Поняття і види тілесних ушкоджень. Їх характеристика. Побої і мордування. Домашнє насильство. Катування. Кримінальні правопорушення, що ставлять в небезпеку життя і здоров'я особи. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Зараження венеричною хворобою.

Кримінальні правопорушення, що ставлять у небезпеку життя і здоров'я людини у сфері медичного обслуговування. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Незаконна лікувальна діяльність. Ненадання допомоги хворому медичним працівником. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Порушення прав пацієнта. Незаконне проведення дослідів над людиною. Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини. Насильницьке донорство. Незаконне розголошення лікарської таємниці.

Інші кримінальні правопорушення, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини. Незаконне проведення абортів або стерилізації. Залишення в небезпеці. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.

Тема 16. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи . Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Насильницьке зникнення. Захоплення заручників. Підміна дитини. Торгівля людьми. Експлуатація дітей. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом. Незаконне поміщення в психіатричний заклад. Примушування до шлюбу.

Поняття і види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. Зґвалтування. Сексуальне насильство. Відмежування від зґвалтування. Примушування до вступу в статевий зв'язок. Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Розбещення неповнолітніх. Домагання дитини для сексуальних цілей. Вік потерпілої особи.

Тема 17. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян.

Кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або інше несанкціоноване втручання в роботу Державного реєстру виборців. Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше одного разу, викрадення, пошкодження, приховування або знищення

виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі. Незаконне знищення або пошкодження виборчої документації або документації референдуму. Фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, документації референдуму, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки виборчої комісії, комісії референдуму, виборчої скриньки, списку виборців чи учасників референдуму. Порухення таємниці голосування. Порухення порядку фінансування політичної партії, передвиборної агітації чи агітації референдуму. Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму.

Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Грубе порушення законодавства про працю. Грубе порушення угоди про працю. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших, установлених законом виплат.

Кримінальні правопорушення проти інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії. Порушення недоторканності житла. Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Порушення недоторканності приватного життя. Порушення права на отримання освіти. Порушення права на безоплатну медичну допомогу.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності. Порушення авторського права і суміжних прав. Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію.

Кримінальні правопорушення проти сім'ї. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Зловживання опікунськими правами. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).

Кримінальні правопорушення проти свободи совісті. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Незаконне утримання, осквернення або знищення релігійних святинь. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.

Тема 18. Кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти власності. Кримінальні правопорушення проти власності: корисливі, некорисливі.

Корисливі кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обертанням чужого майна на користь винного чи інших осіб. Крадіжка. Грабіж. Розбій. Вимагання. Шахрайство. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Інші корисливі кримінальні правопорушення проти власності. Викрадення води, електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом.

Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності. Умисне знищення або пошкодження майна. Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Погроза знищення майна. Необережне знищення або пошкодження майна. Порушення обов'язків щодо охорони майна. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

Тема 19. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Кримінальні правопорушення у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України. виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення. Контрабанда. Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України. Нецільове використання бюджетних коштів здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження до бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок. Доведення банку до неплатоспроможності. Порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності. Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи.

Кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей. Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців. Протидія законній господарській діяльності. Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Легалізація (відмивання) доходів, одержаного злочинним шляхом. Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Порушення порядку здійснення заготівлі металобрухту та операцій з металобрухтом. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Розголошення комерційної або банківської таємниці.

Кримінальне правопорушення у сфері банкрутства. Доведення до банкрутства.

Кримінальні правопорушення у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Маніпулювання на фондовому ринку. Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів. Незаконне використання інсайдерської інформації. Приховування інформації про діяльність емітента.

Кримінальні правопорушення у сфері захисту прав споживачів та приватизації державного та комунального майна. Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції. Незаконна приватизація державного, комунального майна.

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти довкілля

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти довкілля.

Кримінальні правопорушення проти екологічної безпеки. Порушення правил екологічної безпеки. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Приховування або

перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля.

Кримінальні правопорушення у сфері землеволодіння, охорони надр і атмосферного повітря. Забруднення або псування земель. Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель. Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах. Безгосподарське використання земель. Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин. Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину. Забруднення атмосферного повітря.

Кримінальні правопорушення у сфері водних ресурсів. Порушення правил охорони вод. Забруднення моря. Порушення законодавства про континентальний шельф України.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони рослинного світу. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу. Незаконна порубка або незаконне перевезення, зберігання, збут лісу. Порушення законодавства про захист рослин. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави та об'єктів природно-заповідного фонду.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони тваринного світу. Незаконне полювання. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Порушення ветеринарних правил.

Тема 21. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Кримінальні правопорушення, пов'язані зі створенням та діяльністю кримінально протиправних об'єднань.

Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. Встановлення або поширення злочинного впливу. Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці). Звернення за застосуванням злочинного впливу. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Бандитизм. Терористичний акт. Втягнення у вчинення терористичного акту. Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Створення терористичної групи чи терористичної організації. Сприяння вчиненню терористичного акту. Фінансування тероризму. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням правил поводження з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем. Незаконне поводження зі зброєю бойовими припасами або вибуховими речовинами. Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням правил, що забезпечують громадську безпеку. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства.

Тема 22. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

Кримінальні правопорушення у сфері безпеки праці. Порухення вимог законодавства про охорону праці. Порухення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою.

Інші кримінальні правопорушення у сфері безпеки виробництва. Порухення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Порухення правил ядерної або радіаційної безпеки. Порухення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Кримінальні правопорушення, що посягають на безпеку руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Порухення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків. Порухення правил повітряних польотів. Порухення правил використання повітряного простору. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.

Кримінальні правопорушення, що посягають на безпеку руху або експлуатації автотранспорту і міського електротранспорту. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Порухення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Порухення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху. Незаконне заволодіння транспортним засобом. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.

Інші кримінальні правопорушення, що посягають на безпечну роботу транспорту. Порухення чинних на транспорті правил. Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів.

Тема 23. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності ***Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення***

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти громадського порядку і моральності.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку. Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Хуліганство.

Кримінальні правопорушення проти моральності. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого. Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду. Жорстоке поводження з тваринами. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і

розповсюдження. Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи. Створення або утримання місць розпусти і звідництва. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших речовин, небезпечних для здоров'я населення. Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів та інших кримінальних правопорушень проти здоров'я населення. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами, а також обладнанням для їх виготовлення. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів. Спонукування неповнолітніх до застосування допінгу. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів.

Інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення. Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів. Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням. Порушення правил поведінки з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції.

Тема 24. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти

журналістів. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці та конфіденційної інформації. Розголошення державної таємниці. Втрата документів, що містять державну таємницю. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контр розвідувальної діяльності, у сфері оборони країни.

Кримінальні правопорушення у сфері забезпечення недоторканності державних кордонів. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експертному контролю. Порушення правил міжнародних польотів.

Кримінальні правопорушення у сфері забезпечення призову та мобілізації. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу. Ухилення від призову за мобілізацією. Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації. Ухилення від військового обліку або навчальних (спеціальних) зборів.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Кримінальні правопорушення у сфері використання державних символів. Наруга над державними символами. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд.

Кримінальні правопорушення проти представників влади, інших службових осіб та представників громадськості. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби. Втручання у діяльність державного діяча. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Погроза або насильство щодо журналіста. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Умисне знищення або пошкодження майна журналіста. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Посягання на життя журналіста. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Захоплення журналіста як заручника. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Перешкоджання діяльності Рахункової палати, члена Рахункової палати. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.

Кримінальні правопорушення у сфері використання документів і засобів отримання інформації. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток штампів. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації. Умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі.

Інші кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Самоправство.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них обробляється.

Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

Тема 25. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Поняття і види кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Поняття службової особи.

Зловживання владою або службовим становищем. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Службове підроблення. Декларування недостовірної інформації. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Службова недбалість. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою. Незаконне збагачення. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. Підкуп особи, яка надає публічні послуги. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі. Зловживання впливом. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань. Провокація підкупу.

Тема 26. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти правосуддя. Завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Примушування давати показання. Порушення права на захист. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Втручання в діяльність судових органів. Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Невиконання судового рішення. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі. Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу. Порухення правил адміністративного нагляду. Приховування кримінального правопорушення. Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги. Представництво в суді без повноважень.

Тема 27. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення). Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Поняття, загальна характеристика і види військових кримінальних правопорушень.

Кримінальні правопорушення проти порядку підлеглості та військової честі. Непокоря. Невиконання наказу. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Погроза або насильство щодо начальника. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості.

Кримінальні правопорушення проти порядку проходження військової служби. Самовільне залишення військової частини або місця служби. Дезертирство. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом.

Кримінальні правопорушення проти порядку користування військовим майном та його збереження. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Умисне знищення або пошкодження військового майна. Необережне знищення або пошкодження військового майна. Втрата військового майна. Порушення правил поведінки зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.

Кримінальні правопорушення проти порядку експлуатації військової техніки. Порушення правил водіння або експлуатації машин. Порушення правил польотів або підготовки до них. Порушення правил кораблеводіння.

Кримінальні правопорушення проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Порушення правил несення прикордонної служби. Порушення правил несення бойового чергування. Порушення статутних правил внутрішньої служби.

Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку збереження військової таємниці. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості.

Військові службові кримінальні правопорушення. Недбале ставлення до військової служби. Бездіяльність військової влади. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень.

Кримінальні правопорушення проти порядку несення служби на полі бою і в районі воєнних дій. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни. Залишення гинучого військового корабля. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Добровільна здача в полон. Мародерство. Насильство над населенням у районі воєнних дій.

Кримінальні правопорушення, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями. Погане поводження з військовополоненими. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Кримінальні правопорушення проти миру. Пропаганда війни. Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Порушення законів та звичаїв війни. Найманство.

Кримінальні правопорушення проти безпеки людства. Застосування зброї масового знищення. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Екоцид. Геноцид.

Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку. Посягання на життя представника іноземної держави. Кримінальні правопорушення проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Незаконне використання символіки Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Піратство.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Тема 1. Кримінальне право як галузь права. Кримінальний закон.	10	1	1			8
2.	Тема 2. Поняття кримінального правопорушення та кримінальної відповідальності	10	1	1			8
3.	Тема 3. Об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення	10	2	2			6
4.	Тема 4. Суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення	10	2	2			6
5.	Тема 5. Стадії вчинення кримінального правопорушення. Співучасть у кримінальному правопорушенні	10	2	2			6
6.	Тема 6. Множинність кримінальних правопорушень	8	2	2			4
7.	Тема 7. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння	8	2	2			4
8.	Тема 8. Звільнення від кримінальної відповідальності	9	2	2			5
9.	Тема 9. Поняття, мета, види та порядок призначення покарань	10	4	4			4
10.	Тема 10. Звільнення від покарання і його відбування	8	2	2			4
11.	Тема 11. Інші заходи кримінально-правового характеру. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх	12	2	2			6
	Всього по Загальній частині	105	22	22	0	0	61
12.	Тема 13. Поняття та структура Особливої частини КК України. Кваліфікація злочинів	6	1	1			4
13.	Тема 14. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України	6	1	1			4
14.	Тема 15. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи	6	2	2			2
15.	Тема 16. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи	6	2	1			3
16.	Тема 17. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина	6	2	1			3
17.	Тема 18. Кримінальні правопорушення проти власності	6	2	1			3
18.	Тема 19. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності	6	2	1			3
19.	Тема 20. Кримінальні правопорушення проти довкілля.	6	1	1			4
20.	Тема 21. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	6	2	1			3

21.	Тема 22. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту	6	1	2			2
22.	Тема 23. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	6	2	2			2
23.	Тема 24. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів. Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	6	2	2			2
24.	Тема 25. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	6	2	2			2
25.	Тема 26. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	6	1	1			3
26.	Тема 27. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини). Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	6	1	1			3
	Всього по Особливій частині	90	20	18			52
	Всього годин:	195	42	40			113

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, практичні заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани практичних занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань та розв'язання тестів;
- складання окремих видів документів;

- виконаних тестових завдань, в тому числі з використанням інтернет сервісу
Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:
1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
3) виконання поточних контрольних робіт (лише для заочної форми навчання);
4) перевірка самостійної роботи студентів;
Підсумковий семестровий контроль на денній формі навчання проводиться у формі:
заліку – четвертий семестр;
усного екзамену – п'ятий семестр.
Структура екзаменаційного білету включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

Вивчення навчальної дисципліни

100 балів

до 10 балів – за результатами навчання під час лекцій

до 30 балів – за результатами навчання під час семінарських (практичних, лабораторних) занять

до 20 балів – за результатами самостійної роботи

до 40 балів – за результатами складання семестрового контролю

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

6.3. Кількість балів, отриманих студентом за результатами вивчення навчальної дисципліни, визначається за формулою:

$$РВНД = (ППКз \times 0,7) + ПКе / 2 + E,$$

де: РВНД – кількість балів, отриманих студентом за результатами вивчення навчальної дисципліни;

ППКз – кількість балів, набраних студентом за результатами поточного і підсумкового контролю у семестрі, в якому підсумковий контроль передбачався у формі заліку;

ПКе – кількість балів, набраних студентом за результатами поточного контролю у семестрі, в якому передбачається підсумковий контроль у формі семестрового екзамену (як підсумку вивчення всієї дисципліни);

E – кількість балів, отриманих студентом за результатами складання семестрового екзамену (як підсумку вивчення всієї дисципліни).

7.1. Основні джерела

7.1.1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n606>.

4. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 01.10.1996р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80>.

6. Про порядок здійснення помилування: Положення затв. указом Президента України від 21.04.2015р. № 223/2015. URL. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/223/2015>.
7. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – № 49. – Ст. 2056. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
8. Про військовий обов'язок і військову службу. Закон України від 25.03.1992 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
9. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 07.03.1995 р. № 60/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 60.
10. Невеликі, великі та особливо великі розміри наркотичних засобів, що перебувають у незаконному обігу (Таблиця 1.1). Невеликі, великі та особливо великі розміри психотропних речовин, що перебувають у незаконному обігу (Таблиця 1.2). Великі та особливо великі розміри прекурсорів, що перебувають у незаконному обігу (Таблиця 1.3): Затв. наказом МОЗ України від 01.08.2000 р. № 188 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 34. – Ст. 1468.
11. Берзін П.С. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник :у 3-х т. Т. 1. Загальні засади / П.С. Берзін. 2-ге вид., виправл. та доповн. Київ, ВД «Дакор», 2019. 562 с.
12. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів. [монографія]. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. - 712 с.
13. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Центр учб. л-ри, 2012. 320 с.
14. Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, наук.-пед. працівників юрид. фак.закл. вищ. освіти. Видання 2-ге, змінене та доповнене. Хмельницький, 2019. 666 с.
15. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: ЦУЛ, 2014. 944 с. URL : <https://www.osce.org/files/f/documents/8/9/358166.pdf>
16. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.; за ред.: В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 584 с.
17. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник. За редакцією О. М. Омельчука. К.: Алерта: КНТ; ЦУЛ, 2010. 208 с.
18. Кримінальне право України. Особлива частина: навч. посіб. / за ред. д.ю.н., проф. В.К. Гришука, д.ю.н., проф. Омельчука О.М.. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2016. 642 с.
19. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / А.А. Васильєв, О.О. Житний, Є.О. Гладкова та ін.; за заг. ред. О.М. Литвинова. Харків. : Право, 2020. 656 с.
20. Кримінальне право України. Особлива частина. Навчальний посібник / В.Л. Ортинський, К. Б. Марисюк, Я. В. Ступник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 424 с.
21. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків. : Право, 2020. 768 с.
22. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. І.М. Копотуна. К.: Професіонал, 2021. 912 с.
23. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Джужі, А. В. Савченка В. В. Чернея. Юрінком Інтер. 2018. 1064 с.
24. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України 11-те вид., перероб. і доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К.: «ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
25. Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України: навч. посібник / упоряд. Л.П. Брич, О.І. Денькович, Л.В. Курило, В.Є. Ясеницький; вид. друге доп. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 264 с.
26. Практикум із кримінального права України. Особлива частина: навчальний посібник / О.М. Броневицька, О.П. Горпинюк, В.М. Захарчук, С.І. Ковальов, Н.Є. Маковецька, В.В.

Налуцишин, О.М. Омельчук, Н.М. Плисюк, Н.І. Устрицька, за заг. редакцією доктора юридичних наук, професора В.К. Грищука. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015 р. 400 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010р. №7. URL. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10>.

2. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 1. URL. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02>

3. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду від 24 жовтня 2003 р. №7. URL. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03>.

4. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного Суду №12 від 23.12.2005р. URL. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>.

5. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3.07.2005р. №7. URL. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>.

6. Про практику застосування судами України законодавства про погашення та зняття судимості: Постанова Пленуму Верховного Суду від 26.12.2003р. №16. URL. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03>.

7. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005р. №13 URL. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.

8. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006р. №2. URL. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.

9. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» від 30 травня 2008 р. № 5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-08#Text>

10. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0010700-09>

11. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 року № 3. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=va003700-03>

12. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» від 3 червня 2005 р. № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05#Text>

13. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» від 23 грудня 2005 року №14. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0014700-05>

14. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 року №10. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=va010700-06>

15. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну та іншу антигромадську діяльність» від 27 лютого 2004 р. № 2. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0002700-04>. 70

16. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів» від 26 квітня 2002 р. № 4. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0004700-02>

17. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами вибуховими речовинами» від 26 квітня 2002 року № 3. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0003700-02>

18. Постанова Пленуму Верховного Суду «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів» від 26 червня 1992 року № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92#Text>

19. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» від 26 грудня 2003 р. № 15. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03#Text>

7. Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://zakon.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України;

<http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України;

<http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України);

<http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України;

<https://www.supreme.court.gov.ua> – Офіційний сайт Верховного Суду;

<https://www.court.gov.ua> – Офіційний веб-портал «Судова влада України»;

<https://www.gp.gov.ua> – Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора;

<https://www.npu.gov.ua> – Офіційний сайт Національної поліції України;

<https://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень;

<https://unba.org.ua> – Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України;

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;

<http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України.